

Coimisiún na Scrúduithe Stáit

SCRÚDÚ AN TEASTAIS SHÓISEARAIGH, 2010

LÁIDIN – ARDLEIBHÉAL
(400 marc)

DÉARDAOIN, 24 MEITHEAMH, MAIDIN 9.30 – 12.00

1. (i) Cuir Gaeilge ar an **gcéad aon líne déag**:- [80]
(50)

Verrimus et proni certantibus aequora remis.
sensit, et ad sonitum vocis vestigia torsit;
verum ubi nulla datur dextra affectare potestas,
nec potis Ionios fluctus aequare sequendo,
clamorem immensum tollit, quo pontus et omnes
contremuere undae, penitusque exterrita tellus
Italiae, curvisque immugiit Aetna cavernis.
at genus e silvis Cyclopum et montibus altis
excitum ruit ad portus et litora complent.
cernimus adstantes nequiquam lumine torvo
Aetnaeos fratres, caelo capita alta ferentes,
concilium horrendum; quales cum vertice celso
aëriae quercus aut coniferae cyparissi
constiterunt, silva alta Iovis lucusve Dianae.

11

VEIRGIL

- (ii) Freagair **trí cinn ar bith** de na ceistanna seo a leanas. (Tá deich marc ag dul le gach ceist díobh):-
(30)

- (a) Cé tá ag insint an scéil seo? Cad iad na cúinsí faoina bhfuil an scéal á insint aige?
- (b) Cén sórt créatúir é Polyphemus agus cad a tharla dó?
- (c) Déan cur síos ar na Cyclopes. Cén fáth a dtugtar ‘Aetnaeos fratres’ orthu i líne 11?
- (d) An músclaíonn Veirgil trua ionainn do Polyphemus sa dá shliocht ar do chúrsa a insíonn a scéal? Luaigh cúiseanna le do fhreagra.
- (e) An bhfuil an tsamhail sna trí líne dheiridh éifeachtach? Luaigh cúiseanna le do fhreagra.
- (f) Déan cur síos go hachomair ar na cineálacha filíochta a scríobh Veirgil.

2. Cuir Gaeilge ar:- [80]

(Taispeánann Airtimisia a grá dá fear céile marbh trí thuama iontach a thógáil dó)

Mausolus fuit, ut scripsit Marcus Tullius Cicero, rex terrae Cariae. Mausolus cum Artemisiam, feminam pulcherrimam, vidisset eam in matrimonium ducere volebat. Itaque Artemisia regina facta est. Regina Artemisia Mausolum, suum virum, plus amavisse dicitur quam omnes feminae in fabulis amoris.

Tandem Mausolus inter lacrimas uxoris e vita discessit. Artemisia maximo cum dolore cineres cum unguentis mixtos in urnam posuit. Regina sepulchrum maximum et pulcherrimum aedificavit ut memoriam viri mortui servaret. Hoc sepulchrum tam notum erat ut omnes cives id inter septem omnium terrarum spectacula numerarent.

matrimonium duco: pósaim. cinis: luaith. unguentum: unghadh. misceo: meascaim.
urna: próca. sepulchrum: tuama. aedifico: tógaim. memoria: cuimhne. numero: comhairim.

3. Léigh an sliocht seo a leanas agus freagair **deich gcinn ar bith** de na ceisteanna ina dhiaidh. [80]
(Tá ocht marc ag dul le gach ceist):-

(Agus é ag seoladh go dtí Ródas ghabh foghlaithe mara Iúil Caesar)

Iulius Caesar iuvenis iter facere constituit Rhodum ubi habitabat philosophus a quo litteras Graecas discere voluit. Dum Rhodum navigat, piratae navem ceperunt et Caesarem ad insulam duxerunt. Ibi dux piratarum ab illo multam pecuniam postulavit. Caesar igitur servum ad amicos misit ut pecuniam peteret.

Cum servum dimisisset, Caesar nihil sollicitus plurimos dies in insula mansit. Per idem tempus Caesar saepe dicebat: ‘ego liberatus mox redibo et vos omnes puniam.’ Piratae ridebant illum quod captivum sic loquentem numquam antea audiverant. Sed Caesar liberatus celeriter rediit ut piratas puniret.

philosophus: fealsamh. litterae (iol.): litríocht. Graecus: Gréagach. disco: foghlaimím.
pirata: foghláí mara. postulo: éilím. sollicitus: buartha.

- (i) Cén fáth ar bheartaigh Iúil Caesar dul go Ródas nuair a bhí sé ina fhear óg?
- (ii) Cad a tharla agus é ag seoladh go Ródas?
- (iii) Cad a d’éiligh ceannaire na bhfoghlaithe mara ar Caesar?
- (iv) Cad a rinne Caesar ansin?
- (v) Conas a mhothaigh Caesar ina intinn agus é in éineacht leis na foghlaithe mara?
- (vi) Cad a dúirt sé go minic go ndéanfadh sé?
- (vii) Cad a rinne na foghlaithe mara mar fhreagra ar a bhagairt?
- (viii) Cén fáth ar thug siad an freagra mar sin?
- (ix) Cad a rinne Caesar nuair a saoradh é?
- (x) Cén sórt clásail é *ut pecuniam peteret* (líne 3)? Cén aimsir agus cén modh ina bhfuil an briathar?
- (xi) Tabhair príomhranna **dhá cheann ar bith** de na briathra seo a leanas ón sliocht thuas:-

habito, volo, duco, maneo, audio.

- (xii) Tabhair an Tuiseal Tabharthach, Uimhir Uatha, de **thré cinn ar bith** de na hainmfhocail seo a leanas ón sliocht thuas:-

iuvenis, insula, amicus, dies, tempus.

4. Freagair Roinn A nó Roinn B. (Tá ochtó marc ag dul le gach roinn):- [80]

A. Cuir Laidin ar:-

- (a) Tar éis do Caesar Poimpéas a chloí ba é an fear ba mhó sa Róimh é. (16)
- (b) Dúirt a lán daoine os ard: “Teastaíonn ó Caesar bheith ina rí ar na Rómhánaigh!” (16)
- (c) Bhí a oiread sin feirge ar a naimhde gur bheartaigh siad Caesar a mharú. (16)
- (d) Dheifriugh naimhde Caesar go dtí teach an tseanaid chun an dúnmharú a dhéanamh. (16)
- (e) Fuair Caesar bás le cuid mhaith créachtaí os comhair dhealbh Phoimpéas. (16)

Caesar: Caesar, -is *f*. Poimpéas: Pompeius, -i *f*. teach an tseanaid: curia, -ae *b*.
déanam dúnmarú: caedem facio. dealbh: statua, -ae *b*.

NÓ

B. Cuir Gaeilge ar:-

(Úsáideann Tarquin, rí na Róimhe, cleas chun cathair Gabii a ghabháil)

Tarquinius cum intellexisset se urbem Gabios capere non posse, dolo uti constituit. Sexto filio imperavit ut Gabios iret et diceret se a patre expulsum esse. Cives Gabiorum Sextum bene acceperunt et eum ducem belli fecerunt.

Tandem nuntius Romam missus est et Tarquinium rogavit quid Sextus iam facere deberet. Tarquinius nihil respondit sed in hortum exiit. Ibi capita papaverum altissima gladio abscidit. Nuntius Gabios rediit et Sexto nuntiavit quid vidisset.

Sextus statim intellexit quid pater vellet et principes Gabiorum necavit. Itaque Tarquinius urbem Gabios sine pugna cepit.

dolus: cleas.

utor (+ ochslaíoch): úsáidim.

expello: ruaigim amach.

papaver: poipín.

altus: ard.

abscido: gearraim de.

5. Stair na Róimhe, 264 – 44 R.Ch. Freagair Roinn A agus Roinn B.

[40]

A. Tabhair faoi **chúig cinn** ar bith de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach freagra. (20)

- (i) Cérbh é Regulus? Cén ról a d'imir sé sa Chéad Chogadh Púnach?
- (ii) Cérbh é Hamilcar Barca? Cén ról a bhí aige sna cogáí idir an Róimh agus an Chartaig?
- (iii) Cén ról a d'imir Quintus Fabius Maximus Cunctator sa chogadh i gcoinne Hannibal?
- (iv) Cá raibh Zama? Cad a tharla ann in 202 R.Ch?
- (v) Conas a fuair Scipio Aemilianus na teidil Numantinus agus Africanus?
- (vi) Cérbh iad 'miúileanna Marius'? Conas a fuair siad an t-ainm seo?
- (vii) Cérbh é Livius Drusus? Cén fáth ar dúnmharaíodh é in 91 R.Ch?
- (viii) Cén tábhacht a bhain le máirseáil Sulla ar an Róimh in 88 R.Ch?
- (ix) Cérbh é Sertorius? Conas a bhí sé ina chúis trioblóide do na Rómhánaigh?
- (x) Déan cur síos ar **dhá** leasú a thug Iúil Caesar isteach nuair a rinneadh deachtóir de.

B. Samhlaigh gur tusa Gaius Gracchus. Scríobh *laudatio funebris* (óráid sochraide) do do dheartháir **Tiberius Gracchus** a dúnmharaíodh ina molann tú príomhéachtaí a ghníomhréime. (20)

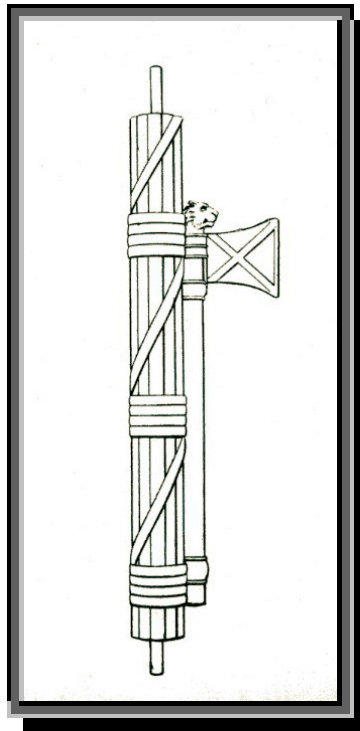
NÓ

Bhí **Poimpéas** ar dhuine de na ginearáil agus de na polaiteoirí ba mhó de chuid na Róimhe. Scríobh cuntas ar na príomhchéimeanna ina ghníomhréim. (20)

A. Tabhair faoi **chúig cinn** de na ceisteanna seo a leanas. Ná bíodh níos mó ná abairt nó dhó i ngach fhreagra. (20)

- (i) Cén jab a bhí ag *grammaticus*?
- (ii) Cad ba *bullā* ann? Cén cuspóir a bhí aige?
- (iii) Liostaigh na **trí** chuid a bhí in ainm an tsaoránaigh Rómhánaigh. Luaigh sampla d'ainm dá leithéid.
- (iv) Cad é an *Colosseum*? Cad a tharla ann?
- (v) Cad é searmanas an *manumissio*? Déan cur síos ar ar tharla ann.
- (vi) Déan cur síos ar phríomhghnéithe *palaestra*. Cad iad na gníomhaíochtaí a tharla ann?
- (vii) Ainmnigh **dhá** dhia nó bhandia Rómhánacha. Déan cur síos ar a gcuid ról.
- (viii) Déan cur síos ar **dhá** ábhar scríbhneoireachta Rómhánacha.
- (ix) Cad ba *triclinium* ann? Déan cur síos ar a phríomhghnéithe.
- (x) Cén ról a bhí ag an *paterfamilias* i dteaghlach Rómhánach?

B. Féach ar an léaráid thíos den *fasces* agus freagair na ceisteanna ina dhiaidh.

- (i) Cad de a bhfuil an *fasces* déanta? (2)
- (ii) Cé a d'iompródh an *fasces*? Cad dó ar sheas an *fasces*? (6)
- (iii) Samhlaigh gur Rómhánach óg thú agus tú ag déanamh staidéir sa Ghréig. Mínigh an *cursus honorum* do do chairde Gréagacha. (12)

Leathanach Bán

Leathanach Bán

Leathanach Bán